



Raport końcowy z warsztatu refleksyjnego dotyczącego ewaluacji (on- going) realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa.

Data i miejsce warsztatu: 10 luty 2023r. – sala obrad – Urząd Gminy Michałowice – Pl. Józefa Piłsudskiego 1, 32-091 Michałowice

Liczba uczestników: 13 osób

Moderator: Monika Kwaczała – Dyrektor Biura LGD.

Cel warsztatu: Warsztat refleksyjny to element ewaluacji wewnętrznej on-going wprowadzony do realizacji w LGD Wytyczną Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Wytyczna 5/3/2017 z 18 sierpnia 2017 r.). Zgodnie z nią oraz Podręcznikiem Monitoringu i Ewaluacji LSR, na początku każdego roku LGD dokonuje ewaluacji wewnętrznej, której kulminacyjnym punktem jest przeprowadzanie ćwiczeń opartych o analizę i refleksję nad otrzymanymi wynikami mającymi na celu dokonanie bieżącej analizy procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR. Celem warsztatu jest lepsze zrozumienie osiągniętych rezultatów, zmian otoczenia oraz przewidywanie zagrożeń związanych z realizacją wskaźników a poprzez to całej Strategii. Rozważania przeprowadzone w trakcie warsztatów mogą być również podstawą do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań – jeśli to będzie konieczne – oraz stanowią wkład w ewaluację ex-post.

Zagadnienia omawiane na spotkaniu oraz konkluzje z dyskusji:

1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?

Według uczestników warsztatu refleksyjnego realizacja planu finansowego i rzeczowego LSR przewidzianego na rok 2022 nie jest w pełni zadowalająca. Szczególny niepokój budzi efektywność realizacji wskaźnika oraz wydatkowania środków związanych z rozwojem istniejących działalności gospodarczych. Nabory na to działanie są realizowane, jednakże ze względu na rosnącą inflację oraz rosnące koszty utrzymania firmy i w związku z tym trudną sytuację ekonomiczną lokalnych przedsiębiorstw maleje zainteresowanie tym działaniem. Proponowane i wymagane do spełnienia warunki w ramach konkursu na rozwijanie już istniejącej firmy są trudne do spełnienia dla przedsiębiorców - chodzi głównie o konieczność utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy (pełen etat) i utrzymania go przez aż 3 lata od rozliczenia projektu. Działanie to nie jest atrakcyjne dla osób, chcących rozwijać swoją działalność gospodarczą. Nieprzewidywalna i stale zmieniająca się sytuacja gospodarcza firm, niestabilna sytuacja międzynarodowa, nieprzyjazne przepisy prawne i przede wszystkim stale rosnące koszty sprawiają, że deklaracja utrzymania nowego pracownika przez okres 3 lat jest niemożliwa do spełnienia przez przedsiębiorców, a oferta proponowana przez SW i LGD jest mało opłacalna i atrakcyjna. Realizowaniu tego wskaźnika nie sprzyja również długi proces oceny i podpisywania umów.

LGD przeprowadziło w 2022 roku szereg naborów wniosków, które (oprócz Rozwijania działalności gospodarczej) cieszyły się dużym zainteresowaniem wnioskodawców. Tradycyjnie ogromnym zainteresowaniem cieszył się nabór na działanie Podejmowanie działalności gospodarczej (wpłynęło 29 wniosków). Jak zwykle również nabór na działania z zakresu Rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, lub rekreacyjnej i kulturalnej cieszył się odzewem wśród podmiotów uprawnionych do ubiegania się o te środki. To pokazuje efektywność działań informacyjno-promocyjnych oraz doradczych LGD, co w sprzyjających warunkach powinno zapewnić płynną i efektywną realizację finansową i rzeczową LSR.

Podsumowując realizacja finansowa i rzeczowa LSR generalnie przebiegała zgodnie z planem, czego przykładem są ogłaszane i ocenione przez Radę nabory wniosków.

Udało się przeprowadzić szereg działań promocyjnych, w tym: zorganizować spotkanie informacyjno-szkoleniowe dot. rozliczania grantów w czerwcu 2022r, zorganizować imprezę promocyjno-informacyjną pn. „Festiwal Kulinarny” w maju 2022r, przeprowadzić certyfikację znakiem jakości Spichlerz Koronny jesienią 2022r.

Rok 2022 to rok realizacji 2 międzyregionalnych projektów współpracy: pierwszy Projekt współpracy pn. **„Wymiana doświadczeń i wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego partnerskich regionów”** realizowany był wspólnie z Lokalną Grupą Działania „Owocowy Szlak” z terenu Województwa Lubelskiego. Celem projektu było kultywowanie dziedzictwa kulturowego i promowanie produktów lokalnych partnerskich regionów oraz wymiana dobrych praktyk i wiedzy z zakresu dziedzictwa lokalnego Partnerskich regionów. Drugi projekt współpracy pn. **„Dziedzictwo Kulinarne Naszą Atrakcją”**, realizowany był wspólnie z Lokalną Grupą Działania Puszcza Kozienicka (z Województwa Mazowieckiego) oraz Lokalną Grupą Działania Powiatu Wielickiego (Województwo Małopolskie).

Celem projektu było zachowanie i promocja lokalnych tradycji kulinarnych, animowanie międzyregionalnej współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na obszarze Partnerskich LGD oraz podniesienie atrakcyjności obszarów LGD poprzez wykorzystanie ich walorów kulinarnych i dziedzictwa kulturowego. Oba projekty zostały zrealizowane i aktualnie są rozliczane w odpowiednich Urzędach Marszałkowskich. Realizacja projektów współpracy przebiegała bez większych problemów.

1a. Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?

Poziom realizacji planu rzeczowego i finansowego nie powinien wpłynąć negatywnie na osiągnięcie założonych poziomów realizacji wskaźników ani na całość założeń LSR. LGD na bieżąco aktualizuje Lokalną Strategię Rozwoju, systematycznie uruchamiane są kolejne nabory wniosków, aby wykorzystywać środki wracające do budżetu LSR. Zarząd LGD podejmuje wszelkie działania wykonać cele wyznaczone przez UMWM. Szczególnie działania podejmowane w końcówce roku 2022 (2 aktualizacje LSR, aby ponownie uruchomić w naborach wszelkie dostępne środki) wskazuje na determinację Zarządu LGD, aby przyspieszyć procesu wydatkowania środków z budżetu LSR oraz osiągnąć zamierzony poziom wydatkowania środków w zbliżającym się kamieniu milowym. Niepokój budzi niska realizacja działania Rozwijanie działalności gospodarczej – niestety tutaj LGD nie ma dużego wpływu na przedsiębiorców, dla których w szczególności długi i skomplikowany proces ubiegania się o wsparcie; nieprzyjazne przepisy prawne oraz niska atrakcyjność samego działania zniechęcają do realizowania projektów właśnie z zakresu rozwoju firmy-m.in. wnioskodawcy rozwiązują umowy przyznania pomocy. Na te czynniki LGD nie ma siły oddziaływania.

1b. Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?

Uczestnicy warsztatu zdefiniowali następujące główne przyczyny odstępstwa od planu:

1. Stale wzrastające koszty życia i utrzymania firm i w związku z tym stale pogarszająca się sytuacja ekonomiczna osób i firm (również organizacji pozarządowych, w tym samego LGD)
2. Niestabilna sytuacja gospodarcza oraz niepewność jutra, a także zmniejszenie zdolności inwestycyjnych firm będące pokłosiem pandemii, wojny na Ukrainie oraz wysokiej inflacji.
3. Zmieniające się, nieprzyjazne przepisy prawne, rozbieżne sposoby ich interpretacji oraz dynamicznie zmieniające się otoczenie i warunki funkcjonowania firm i osób indywidualnych
4. Nadal długi okres weryfikacji wniosków przekazywanych przez LGD do UMWM; mało elastyczne i przyjazne podejście do Wnioskodawców.

1c. Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?

Na wyżej wymienione przyczyny LGD nie ma żadnego wpływu.

Może jedynie realizować założenia Lokalnej Strategii Rozwoju krok po kroku.

2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?

Uczestnicy warsztatu refleksyjnego podkreślili, że jakość wybieranych wniosków ma znaczenie w osiągnięciu wskaźników. Im lepiej przygotowane wnioski, poprawnie skompletowane załączniki, prawidłowo opracowany biznes plan tym szybciej powinien przebiegać proces oceny, podpisywania umów oraz rozliczania projektów, a co za tym idzie proces osiągnięcia wskaźników LSR.

2a. W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?

Widoczny jest utrzymujący się trend, że najlepsze jakościowo wnioski składane są przez JST, na co bez wątplenia wpływa duże doświadczenie tych jednostek oraz kadry pracowniczej bezpośrednio zaangażowanej w przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej. Jednocześnie zauważono, iż wnioski w działaniach z obszaru przedsiębiorczości są coraz lepszej jakości, gdyż kilka lat wdrażania LSR pozwoliło na zdobycie doświadczenia przez Wnioskodawców i Beneficjentów.

Wnioskodawcy chętnie korzystają także z doradztwa oferowanego przez LGD, szczególnie w okresach około naborowych. Planowane do złożenia projekty są analizowane zarówno przez Wnioskodawców, jak i przez pracowników biura-doradców. Zdarza się niestety, że rozbieżne sposoby interpretacji przepisów i instrukcji prowadzą do nieporozumień, co z kolei może zaowocować odrzuceniem danego wniosku przez SW.

2b. Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?

W tym obszarze zdanie uczestników warsztatu refleksyjnego nie uległo zmianie w porównaniu z latami ubiegłymi. Potencjalnie gorsza jakość wniosków może docelowo odbić się na realizacji celów LSR, gdyż słabej jakości wnioski są odrzucane na etapie oceny wniosków przez UMWM. Ocena tam prowadzona jest niezwykle wnikliwa i oparta o narzędzia informatyczne i kontrolne niedostępne na etapie oceny przez LGD, co powoduje, że mimo pozytywnej oceny przez LGD dany wniosek zostaje negatywnie oceniony przez UMWM.

2c. Co można zrobić by podnieść jakość wniosków?

W LGD prowadzone są różnego typu działania informacyjno-doradcze (np. szkolenia online, doradztwo bezpośrednie, doradztwo mailowe, online oraz telefoniczne). Z doświadczenia LGD wynika, że najlepszą formą doradztwa jest spotkanie indywidualne z osobą aplikującą o wsparcie. Z dyskusji na ten temat wynioskowano, że istotne jest także, aby zwiększyć świadomość wśród Beneficjentów, że jeżeli zdecydują się zlecenie napisania wniosku i biznesplanu firmie zewnętrznej to powinni oni współpracować właśnie z osobą przygotowującą im dokumentację aplikacyjną.

Zwrócono także uwagę na możliwość częstszego wykorzystywania narzędzi w postaci wzywania wnioskodawców do uzupełnień.

3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?

Obecny kształt Lokalnych Kryteriów Wyboru jest wynikiem kilkukrotnego procesu ich konsultacji i aktualizacji. Zdaniem uczestników warsztatu spełniają one swoją rolę. Świadczy o tym chociażby coraz mniejsza ilość składanych przez Wnioskodawców protestów. Kryteria są określone w sposób jasny i czytelny, nie pozostawiają pola do dowolnej interpretacji, jest to zdanie nie tylko przedstawicieli LGD, ale także wnioskodawców, którzy nie zgłaszali uwag, co do ich treści i poziomu zrozumiałości.

3a. Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?

Kryteria wyboru stosowane obecnie pozwalają na prowadzenie w sposób prawidłowy procesu oceny operacji. Kryteria są szczegółowe, obiektywne i w sposób jednoznaczny pozwalają na przyznawanie punktów. W oparciu o kilkukrotną konsultację Lokalnych Kryteriów Wyboru wypracowano zapisy, które wskazują że znaczna większość stosowanych kryteriów opiera się wprost o zapisy wniosku lub załączników i na ich podstawie przyznawane są punkty.

3b. Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?

Aktualnie wnioskodawcy nie zgłaszają wątpliwości co do treści Kryteriów.

3c. Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?

Aktualnie stosowane przez LGD Kryteria nie wymagają poprawy ani aktualizacji. Jednak LGD powinno na bieżąco monitorować sygnały płynące od Beneficjentów, którzy wszelkie uwagi mogą zgłaszać za pomocą różnych kanałów informacji (mail, telefon, ankiety, sonda internetowa, spotkania doradcze).

4. W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?

Osoby obecne na warsztacie refleksyjnym oceniły, że wybierane projekty przyczyniają się do osiągania celów LSR oraz odpowiadają na potrzeby społeczności lokalnych LGD. Projekty, które są składane do LGD w ramach naborów dotyczą zakresów wskazanych w strategii. Dotychczas przeprowadzone nabory nie wykazały, aby wnioskodawcy składali projekty, które nie wpisywały się w założenia LSR. Składane projekty dzięki wcześniejszemu rozeznaniu i obserwacji rynku przez Wnioskodawców w znacznym stopniu odpowiadają na zaspokojenie potrzeb lokalnych społeczności.

4a. Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?

Zapisy LSR – głównie w obszarze wskazanych i zdefiniowanych celów jak i wskaźników są na tyle obszerne, że nie ulegają dezaktualizacji. Na etapie tworzenia LSR nie wprowadzono bardzo „wąskich” zakresów wspieranych w ramach poszczególnych działań, co pozwala w pewnym sensie na „dostosowywanie” się LSR do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru. W strategii nie wskazano preferowanych branż oraz nie wyznaczono konkretnych kierunków rozwoju. Obszar objęty LSR jest zróżnicowany, jednak dominują tutaj potrzeby

związane z obsługą mieszkańców- rozwija się rynek usług, a każdy rodzaj nowej czy zmodernizowanej infrastruktury znajdzie użytkowników.

Problemem wynikającym z sytuacji ogólnopolskiej, a nie tylko obszaru LGD jest pogarszająca się sytuacja pracodawców – zmienne i nieprzyjazne przepisy prawa, inflacja, stale rosnące koszty utrzymania firmy i koszty pracownicze zmniejszają atrakcyjność oferty dotacji oferowanych z PROW. Potencjalni wnioskodawcy po analizie wymagań i obostrzeń tej dotacji decydują się na kredyty, leasing lub zakup urządzeń używanych bez konieczności zatrudniania nowych pracowników i wieloletniego utrzymywania miejsca pracy.

Wskazywano także na niestabilną sytuację gospodarczą oraz zmniejszenie możliwości inwestowania w projekty wymagające refundacji. Wyraźnie pogorszyła się kondycja finansowa wielu firm, ale także samorządów, które zamiast inwestować w nową infrastrukturę szukają pieniędzy na funkcjonowanie tej obecnej.

Mimo wszystko LGD realizuje kolejne nabory, w ramach których wpływają kolejne wnioski i już ten stosunkowo niewielki dostępny budżet powinien zostać wydatkowany.

4b. Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jakie i jak można na nie zareagować?

Poszczególne gminy LGD są od siebie różne w pewnych obszarach, jednak te różnice zostały zdefiniowane już na etapie tworzenia LSR i wytypowano obszary, które będą wspierane. Nie jest możliwe, aby przy ograniczonych środkach finansowych strategia pozwalała na zaspokajanie wszelkich potrzeb społeczności lokalnej. Podmioty ze wszystkich gmin aplikują o środki dostępne przez LGD, wszystkie gminy są tak samo aktywne i chcą czerpać środki z różnych naborów ogłaszanych przez LGD. Warto tutaj mieć na uwadze pojawiające się trudności omówione w pkt. 4c.

5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?

Zastosowane w LSR wskaźniki są zróżnicowane i oparte o wykaz wskaźników wskazanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w podręczniku do tworzenia LSR. Zebrani na warsztacie ustalili, że wskaźniki przyjęte dla LSR pozwalają w sposób czytelny wskazać efektywność realizacji strategii oraz w sposób liczbowy przedstawić korelację „kwota wydatkowanych środków – rozwój obszaru LGD”. Tutaj zdanie uczestników warsztatu nie uległo zmianie w stosunku do poprzednich warsztatów refleksyjnych.

5a. Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?

Zbierane dane dla określenia stopnia realizacji wskaźników są trafne, oparte wprost o zapisy z wniosków o przyznanie pomocy lub/i dane od wnioskodawców. Zbierane dane wykorzystywane są do prowadzenia na bieżąco monitoringu realizacji LSR oraz ewaluacji działań podejmowanych przez LGD.

Zapisy LSR nie uległy zmianie w tym zakresie. Wszyscy beneficjenci, którzy zakończyli realizację operacji, są wzywani do składania ankiet monitorujących, które pozwalają na uzyskiwanie wiarygodnych i rzetelnych danych pozwalających monitorować efektywność wdrażania LSR i rzetelnych danych pozwalających monitorować efektywność wdrażania LSR.

5b. Jeśli nie to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?

Uczestnicy warsztatu wskazali, iż na tym etapie nie ma potrzeby wprowadzania zmian.

6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?

Dyskusja na warsztacie refleksyjnym potwierdziła dotychczas stosowe zdanie uczestników poprzednich warsztatów refleksyjnych, że procedury wyboru i realizacji operacji są skomplikowane, nieprzyjazne i obszerne. Dla wielu Wnioskodawców niezrozumiałym i wręcz demotywującym jest tak długi okres oczekiwania na podpisanie umowy od momentu złożenia wniosku w LGD.

6a. Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie by podnieść ich użyteczność?

Procedury wynikają z wyższych źródeł prawa i na tym etapie LGD nie ma wpływu na ich zmianę.

7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

W ocenie uczestników warsztatu refleksyjnego działalność biura LGD jest zadowalająca,

a zakres i formy informacji i promocji są różnorodne. Biuro prowadzi doradztwo bezpośrednie stacjonarnie w biurze LGD, drogą mailową oraz telefoniczną.

Biuro prowadzi szereg różnorodnych działań informacyjnych, animacyjnych i informacyjno-promocyjnych, a także doradczych. W czerwcu odbyło się szkolenie z rozliczania projektów grantowych dla beneficjentów tych projektów.

Z doradztwa zorganizowanego w Biurze LGD skorzystało około 52 podmiotów. Dodatkowo Biuro LGD prowadzi doradztwo telefoniczne i mailowe - szacunkowo pracownicy Biura LGD udzielili kilkuset porad telefonicznych oraz odpisali na kilkadziesiąt maili z zapytaniami o możliwość pozyskania środków lub konkretne związane z przygotowaniem dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej.

LGD oraz jej działalność obecna jest w prasie lokalnej wydawanej na obszarze LGD (co potwierdzili zebrani) i na stronach internetowych i portalach społecznościowych. Wydane w ramach realizacji projektów współpracy publikacje dot. Kół Gospodyń wiejskich oraz produktów lokalnych również przyczyniają się do zwiększenia rozpoznawalności LGD i jego działań.

Odzwierciedleniem powyższych działań jest ilość składanych w naborach wniosków.

Szczególne pochwały od uczestników warsztatu kierowane były za kontynuowanie idei i działania z zakresu certyfikacji znakiem jakości Spichlerz Koronny. Marka lokalna Spichlerz Koronny wpłynęła i stale wpływa na zwiększenie rozpoznawalności LGD, promocję obszaru LGD i działań samej organizacji.

8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Uczestnicy warsztatu wskazali następujące zmiany:

- skupienie się na działaniach i wydatkowaniu dostępnych jeszcze środków
- kontakt z beneficjentami, pomoc w uzupełnieniach, zachęcanie ich do kontynuacji projektów, na które zostały zawarte umowy przyznania pomocy.
- współpraca z UMWM celem dopełnienia wszelkich zobowiązań wynikających z zaplanowanego na czerwiec 2023r. kamienia milowego.

9. Inne zagadnienia związane z procesem realizacji LSR.

-

10. Sposób wykorzystania rekomendacji.

Zwracanie uwagi i wykorzystanie rekomendacji wystosowanych przez SW po przeprowadzonych naborach wniosków.